

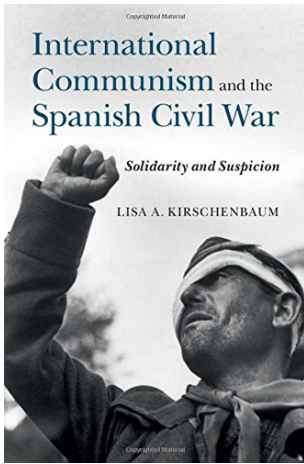

О ИДЕЈАМА И КЊИГАМА ON IDEAS AND BOOKS

Иван Симић, докторанд
University College London, Velika Britanija

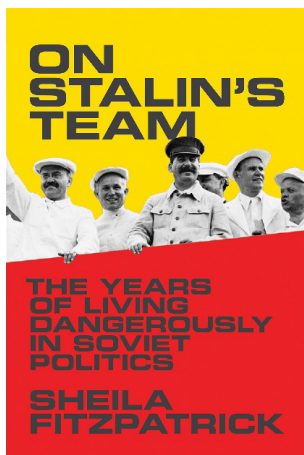
Друштвена историја у фокусу XXIII

Kirschenbaum, Lisa A. *International Communism and the Spanish Civil War: Solidarity and Suspicion*. New York, NY: Cambridge University Press, 2015.

Постоји дуга традиција изучавања Шпанског грађанског рата из перспективе транснационалне историје. Разлог је, пре свега, природа сукоба и велики број иностраних актера који су били укључени у догађаје. У том смислу, књига Лизе Киршенбаум није новитет. Међутим, Киршенбаум доноси врло занимљиву анализу међународног комунизма, показујући у којој мери је активност револуционара била повезана са личним и интимним животом. Користећи бројне изворе попут дневника, мемоара и писама, ауторка испитује како су политичка опредељења утицала на интиман живот револуционара. На тај начин, ова књига је специфична историја свакодневног живота, кроз транснационалну призму. Посебно је важан део који се бави примамљивошћу Совјетског Савеза, који су инострани комунисти доживљавали као одредницу за разумевање света и сопственог идентитета. Приступ, који у центар анализе ставља индивидуе, такође је од значаја јер прави отклон од историје која се занимала пре свега за центар моћи у Москви, негирајући притом агенсност комуниста. Кључни део књиге је делатност комуниста током Шпанског грађанског рата, који су школовани у Москви. Књига прати њихове животе, међусобну комуникацију и однос према Москви.

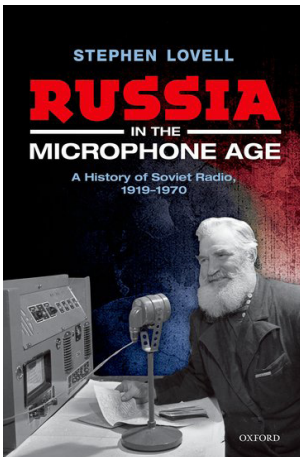
Књига се завршава анализом утицаја раног Хладног рата и дестаљинизације на међународни комунизам, те покрива целу генерацију учесника у Шпанском грађанском рату.

Fitzpatrick, Sheila. *On Stalin's Team: The Years of Living Dangerously in Soviet Politics*. Princeton: Princeton University Press, 2015.

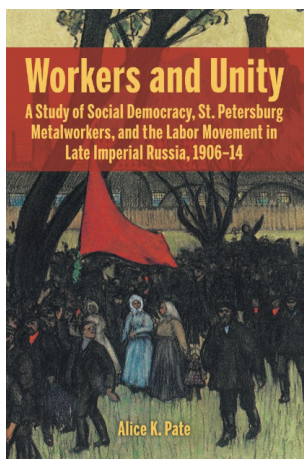
Студија Шиле Фицпатрик је специфична анализа функционисања најближег Стаљиновог окружења и совјетске високе политике. Фицпатрик најближе Стаљинове људе посматра као *тим*, који је функционисао током више деценије, па чак и након Стаљинове смрти. У Стаљиновом тиму, Стаљину се обраћало са *ти*, а Стаљин је наизглед, био први међу једнакима. Међутим, Фицпатрик не занемарује апсолутну моћ Стаљина, како над политиком тако и над животима сарадника. Ипак, Стаљинови најближи сарадници јесу функционисали као тим, у којем су улоге биле јасно подељене. Ти мушкарци (сви до једног), нису били претња Стаљиновој моћи, али нису били ни обична пратња. Фицпатрик показује да су, они су руководили поприлично независно важним ресорима попут војске, железнице и тешке индустрију, и то често врло успешно. Многи од њих остали су у најближем Стаљиновом окружењу више од две деценије. Врло занимљив део студије је кохезивност Стаљиновог тима, која је често зависила од страха за положај и живот, поготово током великих чистки тридесетих година. Одатле и поднаслов ове књиге, јер ауторка током целе студије прати опасност којој су Стаљинови сарадници били изложени у таквом систему. На послетку, током Стаљинове болести, и након његове смрти, тим његових најближих сарадника се показао као врло способан да колективно, и без вође, води Совјетски Савез. Важност ове студије је у томе што доноси нову перспективу о функционисању високе политике у Стаљиновом Совјетском Савезу. Подједнако занимљив је и лич-

ни живот Стаљинових блиских сарадника, њихове породице и деце која су одрасла у Кремљу, чиме ова студија уводи друштвени и породични контекст у политичку историју.

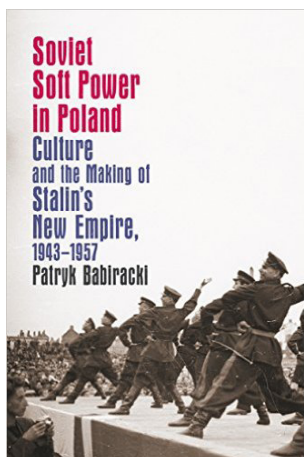
Lovell, Stephen. *Russia in the Microphone Age: A History of Soviet Radio, 1919-1970*. Oxford: Oxford University Press, 2015.

Лавилова студија је још један допринос историји медија Совјетског Савеза, и пружа опсежну историју државне политике према радију, од првих дана совјетске државе до седамдесетих година. Главна теза аутора је да је радио одиграо кључну улогу у стварању совјетске државе и обликовању идеје о совјетском грађанину. Радио из Москве је преносио информације у најудаљеније делове земље, а услед високе неписмености популације, захватио је и оне слојеве становништва који нису имали приступ другим медијима. У кључним тренуцима Совјетске историје, током револуције и током Другог светског рата, радио је имао мобилизаторску улогу. Оно што је такође важно у овој студији је да показује у којој мери се радио у Совјетском Савезу мењао и прилагођавао, како унутрашњим приликама тако и спољним утицајима. Ширење радија у све делове земље имало је врло велики утицаја током Хладног рата, када су совјетски грађани открили Западне станице. Аутор показује да је совјетски програм морао да се такмичи са Западним, притом указујући на разлике у стратегијама совјетске државне пропаганде и оне са Запада. Начин на који се совјетски програм прилагодио жељама слушалаца је једно од најважнијих делова ове студије. Показује да слушаоци нису били пасивни у пријему пропаганде, било са Запада или Москве, већ су најчешће комбиновали оба извора информација према потребама, и образовним и музичким укусима.

Pate, Alice K. *Workers and Unity: A Study of Social Democracy, St. Petersburg Metalworkers, and the Labor Movement in Late Imperial Russia, 1906-14*. Bloomington, Indiana: Slavica Publishers, 2015.

Буран период руске историје између револуције 1905. године и Првог светског рата је недовољно истражен, поготово када су у питању односи у радничком покрету који се не усредсређују на сукоб Мењшевика и Бољшевика. Алис Пејт доноси управо анализу која посматра целокупан раднички покрет, и открива да су постојале алтернативе овим двама групацијама. Посматрајући однос између револуционара и радника, као и између теоретичара и практичара међу револуционарима, ова студија приказује сву сложеност руског револуционарног покрета у предратном периоду. Од посебне важности је поглавље које анализира како се левичарска радикална мисао мењала, прилагођавајући се специфичним руским условима. За посматрање односа партијаца и радника, ауторка се одлучила да анализира синдикат металских радника у Санкт Петербургу. Међутим, поред анализе високе политике, ова студија доноси друштвену и културну историју металских радника и показује у којој мери су свакодневни животи радника утицали на одлучујуће сукобе Бољшевика и Мењшевика. На тај начин, студија доноси врло детаљну анализу револуционарне културе и предратном периоду, која је имала важне последице на 1917. годину.

Babiracki, Patryk. *Soviet Soft Power in Poland: Culture and the Making of Stalin's New Empire, 1943-1957*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2015.

Ова књига се бави совјетским и пољским односима у области културе у првој деценији након Другог светског рата. Аутор је покушао да прикаже како је Совјетски Савез стварао империју кроз про-

цесе ширења совјетске културе, бранећи притом тезу да су управо интеракције у области културе биле кључне за кохезију Совјетског блока. Аутор показује да су Совјети изградили специфичан однос суверена и вазала са пољским комунистима, из којег су корист имале обе стране: пољски комунисти су добили моћ на домаћем терену, могућност да се обрачунају са неистомишљеницима, привилегије, али и заштиту у међународним односима. Ова студија није уобичајена политичка историја, већ се аутор бави широким спектром тема: од привилегије путовања званичника и уметника, искуством преласка граница, културном сарадњом, покушајима совјетских пропагандиста да утичу на пољску уметничку продукцију, односима између интелектуалаца, бирократа и званичника. Разматрајући начине на који су културни утицају прелазили границе, аутор пружа важну транснационалну културну историју. Студија показује да су многи Пољаци и Совјети делили заједничке идеје, посебно у области уметности, што се огледа у њиховом укусу за књижевност и уметност. Анализирајући совјетске утицаје, види се да није постојао једноставан образац, тако су неки Пољаци одбацивали совјетски филм, али беспоговорно прихватили књижевност и сликарство. Ипак, већина пољских званичника је желела флексибилнији приступ, и равноправан однос у културној сарадњи, што је најчешће било игнорисано са Совјетске стране. На крају, аутор објашњава у којој мери су идеолошка ригидност и формализам, као и недостатак ауторитета и харизме пољских комуниста, утицали на неуспехе совјетских утицаја на Пољску, и како се то одразило на глобални Хладни рат.